

Image by Anja from Pixabay

<https://pixabay.com/photos/bee-insects-pollinate-fly-257176/>

EPIDEMIOLOŠKE OCENE

PREVALENCE DEMENCE V SLOVENIJI

Barbara Lovrečič¹ & Mercedes Lovrečič²

---

¹ Primarijka, docentka, doktorica medicinskih znanosti, doktorica medicine, specialistka socialne medicine, specialistka javnega zdravja, svetnica;

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva ulica 2, 1000 Ljubljana;

e-naslov: barbara.lovrecic@nijz.si

ORCID ID: 0000-0002-8252-7652

² Primarijka, docentka predmet Psihijatrija, docentka predmet Javno zdravje, doktorica medicinskih znanosti, doktorica medicine, specialistka psihiatrije, svetnica;

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana in

Zdravstveni dom Izola, Oktobrske revolucije 11, 6310 Izola;

e-naslov: mercedes.lovrecic@nijz.si

ORCID ID: 0000-0001-5935-0599

DOI: https://doi.org/10.3986/9789610506966_01

Izvleček

Uvod: Prispevek omogoča vpogled v nove ocene prevalence demence na nacionalni ravni in nove projekcije primerov demence med prebivalstvom Slovenije v prihodnje.

Metode: Prevalence demence za Slovenijo na nacionalni ravni so bile izračunane na osnovi stopnje prevalence za demenco, ki je bila izdelana v okviru European Collaboration on Dementia (EuroCoDe), posodobljena leta 2019, in podatkov prebivalstva Statističnega urada Slovenije za leto 2018. Projekcije prihodnjih primerov demence so bile izračunane z uporabo Eurocodovih stopenj prevalences demence na osnovi projekcij prebivalstva Slovenije za leto 2030 in za leto 2050.

Rezultati: Po naših izračunih je bilo leta 2018 v Sloveniji, v starosti 30 let in več, 34.844 prebivalcev z demenco, od tega 24.401 žensk in 10.443 moških. 1,68 % vseh prebivalcev Slovenije v letu 2018 je imelo demenco. Leta 2030 bo predvidoma skupno 45.212 primerov demence v starosti 30 let in več (ali 2,15 % vseh prebivalcev), od tega 14.949 moških in 30.263 žensk. Leta 2050 bi lahko imeli v Sloveniji 3,25 % prebivalcev z demenco ali skupaj 66.472 primerov demence (30+ let), in sicer 23.038 moških in 43.434 žensk.

Zaključek: Navkljub nekaterim omejitvam pri izdelavi ocen podatki omogočajo trenutni vpogled v razširjenost demence med prebivalstvom Slovenije, omogočajo oceno razširjenosti pojava v prihodnje in uporabne informacije za načrtovanje učinkovitih zdravstvenih in socialnih storitev, kot tudi ozaveščanje glede demence med splošno in strokovno javnostjo na nacionalni ravni.

Ključne besede: demenca, prevalenca demence, projekcije za demenco

1. UVOD

Podobno kot v drugih državah v Sloveniji nimamo na voljo registra demenc. Izvedba populacijske epidemiološke raziskave za oceno prevalence demence je časovno zahtevna, kompleksna in draga. Po drugi strani pa načrtovanje zdravstvenih in socialnih storitev glede na potrebe oseb z demenco in njihovih svojcev ter oskrbovalcev postaja prioriteta na politični agendi v mnogih državah (1–13). Demenca predstavlja javnozdravstveni problem in prioriteto. Načrtovalci ukrepov v okviru služb pomoči za demenco tako potrebujejo osvežene ocene prevalences demence (10–15).

Namen raziskave je bilo pregledati metodološke spremembe evropskih raziskav za prevalenco demence v zadnjih petih letih ter na osnovi novih metodoloških priporočil pripraviti nove izračune prevalences demence in projekcije za Slovenijo.

2. METODE

V prvi fazi smo izračunali število moških in žensk v vsaki od izbranih starostnih skupin, 30–59, 60–64, 65–69, 70–74, 75–79, 80–84, 85–89 ter v starosti 90 in več let za leto 2018, pri čemer smo uporabili podatke prebivalstva Slovenije Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) (16). V naslednjem koraku smo uporabili v letu 2019 posodobljeno metodologijo European Collaboration on Dementia (EuroCoDe) (4), EuroCoDe-ve starostno/po spolu specifične stopnje prevalences za demenco smo aplicirali za izračune za vsako skupino po spolu in starosti od starostne skupine 65–69 let naprej. Za kategorije v starosti od 30–59 in 60–64 let metodologija EuroCoDe ne premore starostno/po spolu specifičnih stopenj prevalences, zato smo uporabili relevantne EURODEM specifične stopnje prevalences po spolu za starostno skupino 60–64 let (5, 6) in specifične stopnje prevalences po spolu za starostno skupino 30–59 let po Hoffman s sod. (9). V zadnjem koraku smo na enak način izračunali še projekcije prevalences demence za leti 2030 in 2050 na podlagi ocen števila prebivalcev Slovenije za leto 2030 in za leto 2050 (16).

3. REZULTATI

3.1. Prevalenca demence

V Tabeli 1 so prikazani izračuni števila primerov demence v Sloveniji po spolu, starostnih skupinah in v deležu glede na celotno prebivalstvo v letu 2018.

Tabela 1: Ocenjeno število oseb z demenco po starostni skupini, po spolu in v deležu glede na celotno prebivalstvo, Slovenija, 2018.

Razpon starosti v letih	Skupaj	Moški			Ženske			Skupaj
	Število vseh prebivalcev	Število prebivalcev	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Število prebivalcev	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Skupno število ocenjenih primerov demence
30–59*	895.980	463.867	0,2	928	432.113	0,1	432	1.360
60–64	145.944	72.635	0,2	145	73.309	0,9	660	805
65–69	128.962	62.728	1,1	690	66.234	1,5	993	1.683
70–74	89.608	40.840	3,1	1.266	48.768	3,4	1.658	2.924
75–79	79.372	33.536	7,0	2.348	45.836	8,9	4.079	6.427
80–84	58.051	21.611	10,7	2.312	36.440	13,1	4.774	7.086
85–89	35.221	10.473	16,3	1.707	24.748	24,9	6.162	7.869
90 +	16.119	3.524	29,7	1.047	12.595	44,8	5.643	6.690
Skupaj	1.449.257	709.214		10.443	740.043		24.401	34.844
Vsi prebivalci skupaj	2.070.050			% celotne populacije 1,68				

Stopnje prevalence demence starostno specifične in po spolu, povzete po: Alzheimer Europe. Dementia in Europe Yearbook 2019 Estimating the prevalence of dementia in Europe. Luxembourg, 2019.

*Hofman A, Rocca WA, Brayne C, Breteler MMB, Clarke M, Cooper B, et al. The prevalence of dementia in Europe: a collaborative study of 1980–1990 findings. International journal of epidemiology. 1991; 20(3): 736–48.

3.2. Projekcije demence

V Tabeli 2 in Tabeli 3 so prikazane ocene projekcij prevalence za prebivalce Slovenije v letih 2030 in 2050.

Tabela 2: Projekcija števila primerov demenc po starostni skupini, po spolu in v deležu glede na celotno prebivalstvo, Slovenija, 2030.

Razpon starosti v letih	Skupaj	Moški			Ženske			Skupaj	
	Število vseh prebivalcev	Število prebivalcev	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Število prebivalk	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Skupno število ocenjenih primerov demence	
30–59*	835.447	449.974	0,2	900	385.473	0,1	385	1285	
60–64	145.696	74.051	0,2	148	71.645	0,9	645	793	
65–69	138.070	67.747	1,1	745	70.323	1,5	1.055	1.800	
70–74	127.070	60.399	3,1	1.872	66.671	3,4	2.267	4.139	
75–79	110.396	50.110	7,0	3.508	60.286	8,9	5.365	8.873	
80–84	70.321	29.202	10,7	3.125	41.119	13,1	5.387	8.512	
85–89	43.402	15.539	16,3	2.533	27.863	24,9	6.938	9.471	
90 +	25.481	7.131	29,7	2.118	18.350	44,8	8.221	10.339	
Skupaj	1.495.883	754.153		14.949	741.730		30.263	45.212	
Vsi prebivalci skupaj	2.106.316			% celotne populacije 2,15					

Stopnje prevalence demence starostno specifične in po spolu, povzete po: Alzheimer Europe. Dementia in Europe Yearbook 2019 Estimating the prevalence of dementia in Europe. Luxembourg, 2019.

*Hofman A, Rocca WA, Brayne C, Breteler MMB, Clarke M, Cooper B, et al. The prevalence of dementia in Europe: a collaborative study of 1980–1990 findings. International journal of epidemiology. 1991; 20(3): 736–48.

Tabela 3: Projekcija števila primerov demenc po starostni skupini, po spolu in v deležu glede na celotno prebivalstvo, Slovenija, 2050.

Razpon starosti v letih	Skupaj	Moški			Ženske			Skupaj
	Število vseh prebivalcev	Število prebivalcev	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Število prebivalk	Prevalenca (%)	Število ocenjenih primerov demence	Skupno število ocenjenih primerov demence
30–59*	718.381	387.679	0,2	775	330.702	0,1	331	1.106
60–64	136.405	73.990	0,2	148	62.415	0,9	562	710
65–69	142.163	75.176	1,1	827	66.987	1,5	1.005	1.832
70–74	138.324	71.082	3,1	2.204	67.242	3,4	2.286	4.490
75–79	118.167	58.066	7,0	4.065	60.101	8,9	5.349	9.414
80–84	102.498	46.271	10,7	4.951	56.227	13,1	7.366	12.317
85–89	73.640	29.800	16,3	4.857	43.840	24,9	10.916	15.773
90 +	52.410	17.547	29,7	5.211	34.863	44,8	15.619	20.830
Skupaj	1.481.988	759.611		23.038	722.377		43.434	66.472
Vsi prebivalci skupaj	2.043.751			% celotne populacije 3,25				

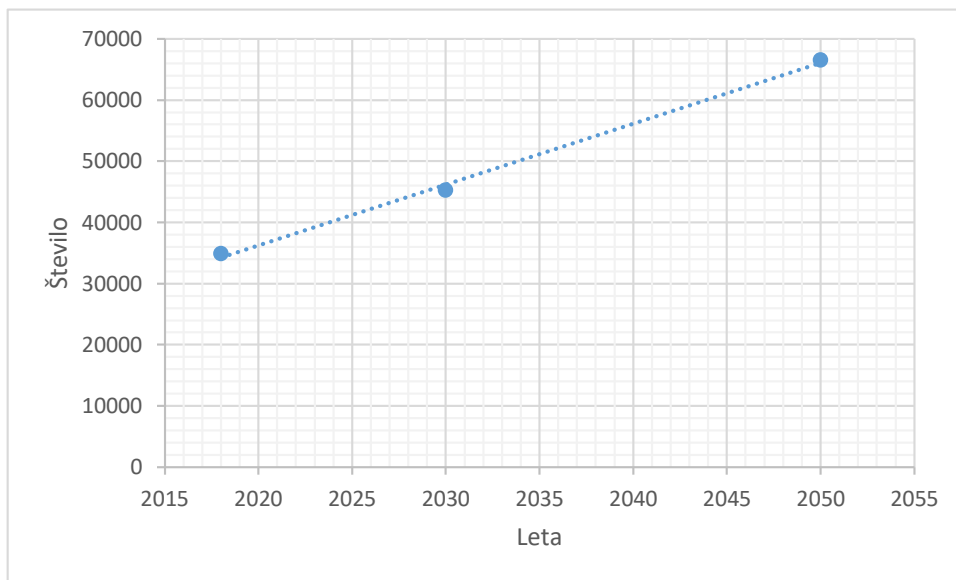
Stopnje prevalence demence starostno specifične in po spolu, povzete po: Alzheimer Europe. Dementia in Europe Yearbook 2019 Estimating the prevalence of dementia in Europe. Luxembourg, 2019.

* Hofman A, Rocca WA, Brayne C, Breteler MMB, Clarke M, Cooper B, et al. The prevalence of dementia in Europe: a collaborative study of 1980–1990 findings. International journal of epidemiology. 1991; 20(3): 736–48.

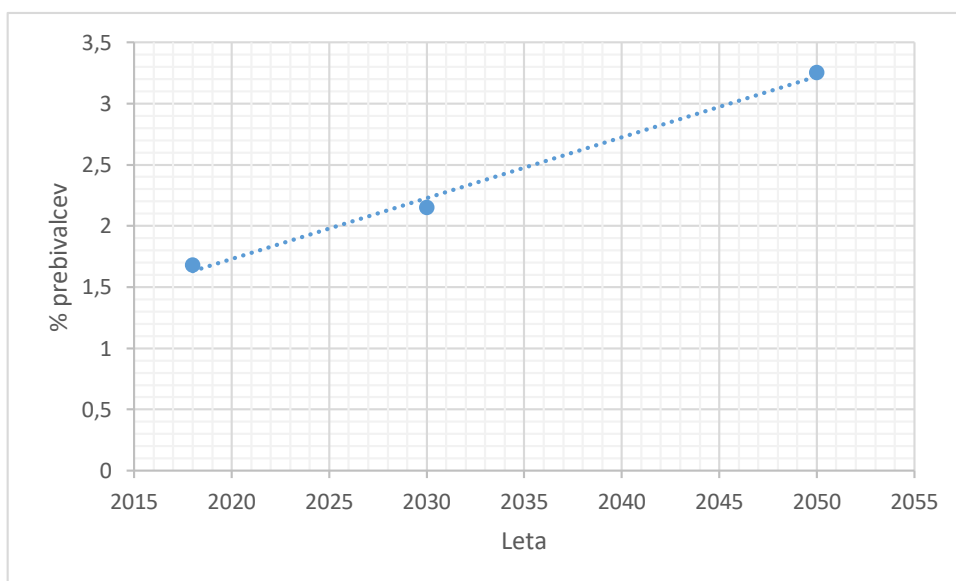
3.3. Trendi

Na Sliki 1 je prikaz naraščanja števila primerov demence v Sloveniji med letoma 2018 in 2050.

Na Sliki 2 je prikaz naraščanja deleža demence med splošnim prebivalstvom Slovenije od leta 2018 do leta 2050.

Slika 1: Število (v tisočih) primerov demence v Sloveniji od leta 2018 do leta 2050.

Slika 2: Delež (%) demence med vsemi prebivalci Slovenije od 2018 do 2050.

4. RAZPRAVA

V letu 2019 smo opravili prve ocene prevalence demence na osnovi podatkov slovenske populacije (10). Za izračun smo takrat uporabili starostno/po spolu specifične stopnje prevalence za demenco avtorjev Bacigalupo in sod. (8). Po takratnih izračunih smo v Sloveniji imeli 28.114 primerov demence pri osebah, starih 65 let in več, od tega 20.648 žensk in 7.466 moških. Izračunana starostno standardizirana stopnja demence je bila 6,9 % za ženske, kar je bilo dvakrat več v primerjavi z moškimi (4,3 %). V letu 2030, bi po takratnih izračunih upravičeno pričakovali 37.499 primerov demence pri osebah, starih 65 let in več (26.298 žensk in 11.201 moških), kar bi predstavljalo porast za 33,4 %. Starostno standardizirana stopnja demence bi bila 9,0 % za ženske, 4,8 % za moške in 7,2 % za oba spola skupaj (10).

V letu 2021 smo opravili prve ocene prevalence za Slovenijo za leto 2018, opravljene za populacijo, staro 60 let ali več, in je bila narejena na podlagi podatkov o prebivalcih Slovenije ter primerljiva z ocenami prevalence, opravljene za Evropo (13). Ob tem smo uporabili EuroCoDe-ve starostno/po spolu specifične stopnje prevalence za demenco, ki so bile narejene v letu 2006 (1–3). V letu 2018 smo v Sloveniji, po takrat opravljenem izračunu, imeli 11.297 moških, starejših od 60 let, z demenco, kar je predstavljalo 4,6 % vseh moških, starejših od 60 let, in 25.645 žensk, starejših od 60 let, z demenco (več kot dvakrat več žensk v primerjavi z moškimi), kar je predstavljalo 8,3 % vseh žensk, starejših od 60 let. Skupaj je bilo 36.942 vseh oseb z demenco, ki so bile stare 60 let ali več. Po takrat opravljenih projekcijah bi imeli v Sloveniji leta 2030 31.916 primerov demence pri ženskah, starih 60 let ali več, in 16.312 primerov demence pri moških v enaki starosti. Skoraj dvakrat več primerov bi imeli pri ženskah v primerjavi z moškimi, skupno 48.228 primerov demence pri prebivalcih, starih 60 let ali več. Pričakovan porast v številu primerov demenc v splošni populaciji v letu 2030 je, po teh izračunih, 30-odstoten v primerjavi z letom 2018 (13).

V prvem primeru (2019) smo izračune opravili za populacijo v starosti 65 let in več, na osnovi starostno/po spolu specifične stopnje prevalence za demenco za Evropo, ki so bile izdelane s prilagoditvami glede na uporabljene različne diagnostične kriterije, podatki za Vzhodno Evropo niso bili vključeni (10).

V drugem primeru (2021) smo vključili večjo populacijo, in sicer staro 60 let in več, starostno/po spolu specifične stopnje prevalence za demenco so bile izdelane na osnovi treh evropskih raziskav (EuroCoDe – European Collaboration on Dementia, Eurodem – European Community Concerted Action Epidemiology on Prevention of Dementia, ALCOVE – Alzheimer's Cooperative Valuation in Europe), ki so obravnavale ocene prevalence demence za Evropo, pri čemer vzhodnoevropske države niso bile vključene (13).

Naš izračun, ki ga obravnava pričujoči prispevek, je bil narejen na osnovi starostno/po spolu specifičnih stopenj prevalence za demenco, izdelanih na osnovi treh evropskih raziskav EuroCoDe, Eurodem in ALCOVE, ki pa so bile leta 2019 prirejene, ob čemer so bili vključeni novejši podatki in podatki tudi vzhodnoevropskih držav. Avtorji so upoštevali podatke prebivalstva za leto 2018 (4).

Po naši izračunih je bilo tako v letu 2018 v Sloveniji, v starosti 30 let in več, 34.844 prebivalcev z demenco, od tega 24.401 žensk in 10.443 moških. Po oceni je 1,68 % vseh prebivalcev Slovenije v letu 2018 imelo demenco. Glede na projekcije bi imeli v Sloveniji leta 2030 skupno 45.212 primerov demence v starosti 30 let in več (2,15 % vseh prebivalcev), od tega 14.949 moških in 30.263 žensk. Tudi

avtorji zadnjih ocen prevalence demence, ki so opravili izračun tudi za Slovenijo, so prišli do podobnih rezultatov, v letu 2018 v Sloveniji je bilo po izračunih tujih avtorjev 34.137 primerov demence v starosti 30 in več let, od tega 24.076 žensk in 10.061 moških (4). Menimo, da so naši izračuni boljši približek dejanskemu stanju, saj so opravljeni na osnovi nacionalnih podatkov o dejanskih prebivalcih Slovenije. Glede na projekcije za leto 2050 bi imeli v Sloveniji 3,25 % prebivalcev z demenco ali skupaj 66.472 primerov demence, od tega 23.038 moških in 43.434 žensk. Kljub temu, da smo v izračun zajeli širšo populacijo (stare 30 let in več) v primerjavi z izračuni v prejšnjih letih (stari 60 let in več), so tako prevalenca demence kot projekcije opravljene na osnovi posodobljene metodologije (2019) nižje v primerjavi s prejšnjimi izračuni (10, 13). Podobno so ugotavljali avtorji ocen prevalence za Evropo in po posameznih državah (1–8), ki poročajo, da so ocene prevalence demence za Evropo po zadnjih izračunih nižje za milijon primerov demence v primerjavi z ocenami iz prejšnjih let, kar gre po oceni avtorjev pripisati javnozdravstvenim ukrepom na področju srčno-žilnih bolezni, zmanjševanju razširjenosti kajenja ipd. (4). Navkljub vsemu pa bodo primeri demence naraščali tudi v prihodnje, kar smo ugotovili tudi v naših izračunih, glede na dejstvo, da se z naraščanjem starosti večja delež oseb z demenco, pričakovana življenjska doba se podaljšuje, največji nespremenljiv dejavnik tveganja za demenco pa je starost (1–14).

Pri pregledu literature smo zasledili tudi ocene prevalence, katere so pripravili tuji avtorji na osnovi dejavnikov tveganja (kajenje, debelosti, visokega krvnega tlaka in nižje izobrazbene strukture). Po teh izračunih naj bi v letu 2019 v Sloveniji imeli 43.038 oseb z demenco v starosti 40 let in več. Za leto 2050 projekcije kažejo na skokovit porast, takrat naj bi v Sloveniji imeli 84.735 oseb z demenco v starosti 40 let in več (14). Primerljivost teh rezultatov z našimi je zaradi različne metodologije, različnih starostnih skupin, različnih let otežena. Poleg tega so pri modelih, ki izračunavajo podatke za cel svet, podatki za Slovenijo, ki ima le dobra 2 milijona prebivalcev, manj zanesljivi. Dodatno zanesljivost podatkov ovirajo izračuni glede na posamezne dejavnike tveganja.

Vsem izračunom prevalence demence je skupno, da z leti narašča, ženske so bolj prizadete v primerjavi z moškimi (1–14).

Ocena prevalence demence je v vsaki državi težek izziv. Med prednostmi bi izpostavili izračune, ki so vključevali prebivalce, stare 30 let in več (v preteklih ocenah prevalence demence v Sloveniji so bili vključeni prebivalci, starejši od 60 oziroma 65 let) (10,13), izračune na osnovi dejanskih podatkov za prebivalce Slovenije ter primerljivost rezultatov z evropskimi ocenami demence. Prepričani smo, da so ocene prevalence demence v tem prispevku pomembne kot kazalnik števila in trendov demence med prebivalci Slovenije. Menimo tudi, da bodo ocene pripomogle k dodatnemu ozaveščanju splošne in strokovne javnosti glede razširjenosti problematike in izzivov, ki jih bolezen prinaša trenutnim in bodočim prebivalcem.

5. ZAKLJUČEK

Podatki, ki omogočajo vpogled v trenutno in bodočo razširjenost demence med prebivalstvom Slovenije, nudijo uporabne informacije za načrtovanje učinkovitih zdravstvenih in socialnih storitev, kot tudi ozaveščanje glede demence med splošno in strokovno javnostjo na nacionalni ravni.

Literatura

1. Alzheimer COoperative Valuation in Europe (ALCOVE) Project, 2013. The European Joint Action on Dementia: Synthesis Report 2013.
2. Alzheimer Europe, 2006. Dementia in Europe Yearbook 2006.
3. Alzheimer Europe, 2013. Dementia in Europe Yearbook 2013: National policies covering the care and support of people with dementia and their carers.
4. Alzheimer Europe. Dementia in Europe Yearbook 2019 Estimating the prevalence of dementia in Europe. Luxembourg, 2019.
5. Alzheimer Europe. European commission, health and consumers directorate-general. Directorate C - Public Health and Risk Assessment. C2 - Health information. Estimated number of people with dementia. 2009. Dostopno na: https://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/echi/docs/dementia2_en.pdf (citirano 20. 2. 2022).
6. Alzheimer Europe. Prevalence of dementia in Europe. 2013. Dostopno na: <http://www.alzheimereuropa.org/Research/European-Collaboration-on-Dementia/Prevalence-of-dementia/Prevalence-of-dementia-inEurope> (citirano 20. 2. 2022).
7. Alzheimer Europe. Slovenia. 2013: The prevalence of dementia in Europe. 2014. Dostopno na: <https://www.alzheimereuropa.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2013-The-prevalence-of-dementia-in-Europe/Slovenia> (citirano 19. 6. 2022).
8. Bacigalupo I, Mayer F, Lacorte E, Di Pucchio A., Marzolini F, Canevelli M, et al.. A systematic review and meta-analysis on the prevalence of dementia in Europe: estimates from the Highest-Quality studies adopting the DSM IV diagnostic criteria. *Journal of Alzheimer's Disease*. 2018: 1–11.
9. Hofman A, Rocca WA, Brayne C, Breteler MMB, Clarke M, Cooper B, et al. The prevalence of dementia in Europe: a collaborative study of 1980–1990 findings. *International journal of epidemiology*. 1991; 20(3): 736–48.
10. Lovrečič B, Jelenc M, Korošec A, Vidovič M, Lovrečič M. The prevalence of dementia in Europe and in Slovenia: the review and estimate of dementia for Slovenia for 2018 and projection for 2030. *Coll. Antropol*. 2020; 44 (1): 55–60. <https://www.collantropol.hr/antropo/article/view/1783>.
11. Lovrečič B (urednik), Lovrečič M (urednik). *Spremljanje demence v Sloveniji: epidemiološki in drugi vidiki*. 1. e-izd. Ljubljana: Založba ZRC, 2021. doi: <https://doi.org/10.3986/9789610505785>.
12. Lovrečič M, Bencek AP, Lovrečič B. Prevalenca demence med prebivalci v Evropi in Sloveniji: pregled literature. V: Lovrečič B (ur.), Lovrečič M (ur.). *Spremljanje demence v Sloveniji: epidemiološki in drugi vidiki*. 1. e-izd. Ljubljana: Založba ZRC. 2021: 26–42. <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1970/8123/1513-2>.
13. Lovrečič M, Lovrečič B. Prevalenca demence v splošni populaciji: pregled in primerjava ocen prevalence demence za svet, Evropo, Slovenijo in ocena za Slovenijo za leto 2018 ter projekcija za leto 2030. V: Lovrečič B (ur.), Lovrečič M (ur.). *Spremljanje demence v Sloveniji : epidemiološki in drugi vidiki*. 1. e-izd. Ljubljana: Založba ZRC. 2021: 43–53. <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1970/8123/1513-2>.
14. Nichols E et al. Estimation of the global prevalence of dementia in 2019 and forecasted prevalence in 2050: an analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet Public Health*. Doi: 10.1016/S2468-2667(21)00249-8.
15. Pierce M, Cahill S, O'Shea E (2013). Planning dementia services: new estimates of current and future prevalence rates of dementia for Ireland. *Irish Journal of Psychological Medicine*. 2013; 30: 13–20. doi:10.1017/ipm.2012.3.
16. SiStat. Statistični urad republike Slovenije. Dostopno na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc_05_prebivalstvo_10_stevilo_preb_05_05_C10_prebivalstvo_kohez/05C1006S.px/table/tableViewLayout2/ (citirano 19. 6. 2020).